

L'EXPANSIÓ DEL GAVIÀ ARGENTAT ARRIBA A LA CIUTAT DE VIC

JORDI BAUCCELLS COLOMER

PERE VILA PERDIGUERO

El gavià argentat o «gavina» (anomenat així a la comarca d'Osona per ser l'única gavina comuna en tot el territori osonenc) és un ocell de l'ordre dels Charadriiformes i de la família dels làrids. El seu nom complet, *gavià argentat de potes grogues* (*Larus cachinnans michaellis*) reflecteix l'existència en aquesta espècie, de diverses subespècies i varietats; aquestes són força semblants entre elles i ocupen gran part de l'hemisferi nord¹. Es caracteritza per la seva grandària (60 cm) i la seva corpulència. L'adult es diferencia de les altres gavines que habiten a les terres catalanes per ser de mida gran, amb les puntes de les ales negres amb taques blanques, el dors gris argentat, les potes grogues i el bec gros amb una franja vermella vertical. Els individus joves són de tons marronosos a tot el cos².

La biologia de l'espècie és força coneguda i ha estat força estudiada sobretot a Europa i als Estats Units, àmpliament afavorida, a l'igual que d'altres espècies marines, per la facilitat que es té per anellar grans quantitats d'ocells a les colònies de cria. Al gavià argentat se'l classifica en aquest aspecte com un ocell que és força nòmada durant tot l'any, especialment a l'època de cria i a l'estació hiver-

---

1. La classificació sistemàtica d'aquest ocell ha estat i encara és motiu d'opinions contraposades entre els ornitòlegs, ja que les diferents formes, varietats i races desenvolupades en cada àrea o regió geogràfica han estat motiu de diverses classificacions específiques o subespecífiques d'acord amb els diferents criteris existents entre els científics. Actualment es consideren separades dues espècies de gavià argentat: *Larus argentatus* i *Larus cachinnans*, abans considerades una de sola: *Larus argentatus*. Els grups de subespècies pertanyents a *Larus argentatus* s'anomenen Gavià argentat de potes roses, i els que pertanyen a l'espècie *Larus cachinnans* s'anomenen Gavià argentat de potes grogues. De fet, la diferència en el color de les potes és el fet més diferencial entre aquests dos grups taxonòmics. La forma que cria a la Mediterrània pertany al grup *cachinnans* i a la subespècie *michaellis*, tot i que a l'hivern aquesta àrea recull exemplars d'altres espècies i subespècies de gavià.

2. Pràcticament en totes les espècies de gavians els exemplars joves són de colors marronosos o grisos. Aquest fet, comú en moltes espècies d'ocells, permet als joves un major mimetisme amb l'ambient. En el gavià argentat, s'assoleix gradualment el plomatge d'adult en un període d'uns tres o quatre anys.

nal, recurrent grans àrees de mar, i amb unes llargues dispersions juvenils durant els primers anys de vida, que en el cas dels individus catalans corresponen al litoral francès en un 50% dels individus. Destaca l'absència de depredadors clars contra aquesta espècie, fet que n'ha afavorit, o no n'ha limitat, l'expansió³.

La biologia reproductiva del gavià argentat consta d'un cicle anual d'una sola niuada, normalment inclosa en una colònia de cria de mitjanes o grans dimensions, o en petits grups. El gavià argentat cria actualment a molts indrets de Catalunya, i concentra el major nombre d'individus en reproducció a les Illes Medes, i a d'altres colònies grans del litoral català, les illes Balears i les Illes Columbretes. A l'interior cria vora les riberes dels principals rius, i als pobles i ciutats que estan a prop d'ells. Aquest tret és el que el diferencia de manera notable de les altres espècies de gavines, ja que aquesta s'ha sabut adaptar de manera excepcional a conviure amb l'home i a aprofitar-se dels recursos alimentaris i de nidificació que aquest li proporciona.

Aquest ocell s'instal·la al territori de cria durant el mes de març, però com que es tracta d'una espècie en què només una part dels individus es reproduïxen, la observació de gavians adults durant els mesos de març i abril no assegura la citació de cria, fet plenament conegut pels ornitòlegs. Construeix un niu fet amb herbes, tronquets i altres restes vegetals o artificials, al terra vora l'aigua, o en un espadat. Quan cria en els edificis ho sol fer dalt de les teulades vora la carena, o en xemeneies. Pon dos o tres ous, essent tres la quantitat més freqüent, i els cova durant 26 a 32 dies. Els polls, que freqüentment són dos, volen als 35 o 40 dies d'edat, i són alimentats pels dos pares amb tota mena d'aliments, sovint d'origen animal (molt freqüentment restes orgàniques animals provinents de l'activitat humana).

L'espècie es troba ben repartida per bona part de l'hemisferi nord, i en moltes zones formant grans poblacions. Es distribueix per una àmplia franja que va des d'Alaska, Canadà i EUA fins la costa atlàntica europea i africana. És també molt abundant a pràcticament tot el mar Mediterrani, sobretot a la part nord-occidental (costa catalana i francesa). L'hàbitat original d'aquesta gavina són preferentment les costes amb abundants espadats i platgetes, però actualment, i després de passar per un període de diversificació dels recursos i adaptació a nous hàbitats, amb un consegüent augment desmesurat de les poblacions, el conjunt d'espècies que formen el grup del gavià argentat ocupen moltes extensions de terres interiors. En el cas de l'espècie que ens ocupa, la de potes grogues, l'àrea de distribució agafa força part de l'interior de Catalunya, del Sud d'Itàlia i Sud de França⁴.

3. Fins fa pocs anys, van estar pràcticament nuls els depredadors del gavià argentat. A partir del fort augment de les seves poblacions i coincidint amb la davallada d'animals com el conill, presa comú per a certes espècies de rapinyaires, van començar a citar-se observacions de depredació sobre el gavià. Segons observacions d'ornitòlegs catalans, sembla ser que actualment l'àguila daurada i l'àguila perdiuera, i molt probablement el duc, depreden amb regularitat aquesta espècie.

4. Els pobles i ciutats de Catalunya, especialment els costaners i els de la ribera del riu Ter, han estat envaïts pels gavians durant els últims 14-15 anys. Actualment el gavià argentat s'ha instal·lat molt fermament com a reproductor a la ciutat de Barcelona i a d'altres ciutats grans de la costa catalana. A l'interior, per exemple, cria amb certa abundància a Manlleu, Roda de Ter i, recentment (any 1993), se l'ha trobat criant a la ciutat de Vic.

Actualment, a les terres interiors, s'instal·la en grans embassaments, basses, rius, i pobles i ciutats.

En els darrers trenta anys aquesta espècie ha experimentat una forta explosió demogràfica, i per tant una forta expansió a tot Europa. Catalunya no n'ha pas estat una excepció, sinó tot el contrari, i actualment compta amb una població molt alta de gavians argentats, que han ocupat moltes localitats interiors, com els embassaments de Sau i Susqueda i l'estany de Banyoles, i on es presenten com una espècie perjudicial per a l'estat sanitari de les aigües, per a l'agricultura i per a les ciutats⁵.

Àrea de distribució del gavià argentat de potes grogues (*Larus cachinnans michaelis*) al continent europeu

Concretant en el cas de la comarca d'Osona, aquesta espècie ja havia estat observada esporàdicament durant els anys seixanta i setanta (Maluquer *et al.*, 1973), sempre relacionada amb hiverns rigorosos. Durant el final dels anys setanta i principis dels vuitanta, aquesta espècie va expansionar-se molt al Principat, principalment degut al «boom» turístic i industrial, ja que va aprofitar molts

5. A les Illes Cies (Galícia) la població s'ha multiplicat per 2,6 en 10 anys; a les Illes Columbretes (Castelló) per 2,4 en 9 anys; a les Illes Medes (Baix Empordà) per 3,3 en 20 anys.

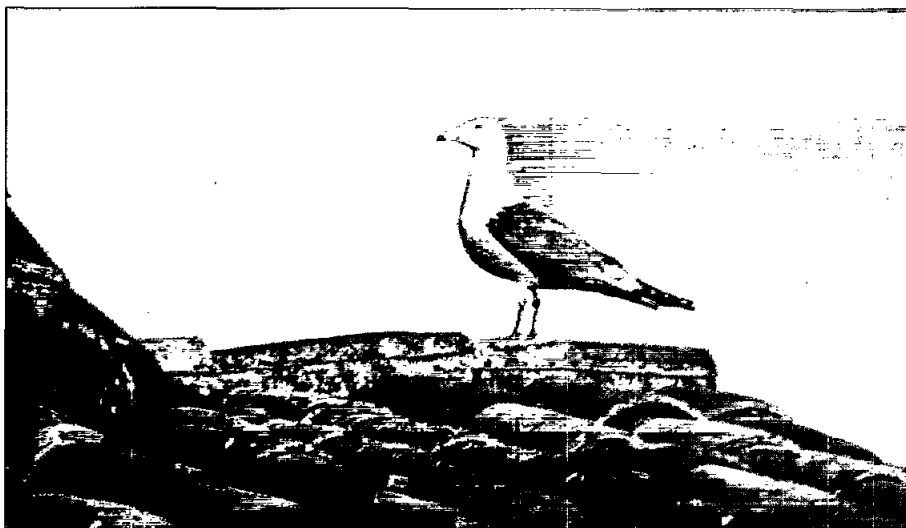
dels recursos que li proporcionaven les deixalles escampades pels abocadors a l'aire lliure. Maluquer, en la seva obra *Els ocells de les terres catalanes*, ja esmenta la seva expansió durant els anys setanta, sobretot a l'Atlàntic. A partir del «boom» de l'espècie durant els anys vuitanta, va anar augmentant la seva població a l'interior, sobretot als embassaments de Sau i Susqueda, ja que la població de gavians va anar remuntant el riu Ter fins a arribar als pantans i instal·lar-s'hi. Va ser des d'aquests dos pantans que els gavians es van escampar per bona part de la Plana de Vic, començant a reproduir-s'hi cap a l'any 1983 (Aymerich, *et. al.*, 1990), a les localitats de Manlleu i Roda de Ter⁶. Aquesta expansió ja va quedar palesa amb les recuperacions de dos exemplars de gavià argentat anellats a les Illes Medes i recuperats a Vilanova de Sau i a Vic l'any 1982, quan encara estaven en plomatge juvenil. Aquest fet il·lustra una expansió dels joves gavians cap a l'interior. Els ornitòlegs Carrera i Vilagrassa, 1984, interpreten la primera recuperació d'un gavià argentat anellat a les Medes, i mort a la Gleva al 1978, com un fenomen de dispersió juvenil cap a localitats atlàntiques. De fet aquest fenomen ha estat comprovat posteriorment amb força individus que han estat anellats de polls a les Illes Medes i han estat controlats o recuperats durant els primers anys de vida al litoral atlàntic francès.

Sembla ser que el gavià argentat va assolir els màxims nivells de població a Osona durant els anys 1993 fins al 1995, sobretot pel que fa a la seva àrea d'ocupació a la comarca. Ja a partir del 1993, en accelerar-se els processos de clausura dels principals abocadors lliures, especialment els de Manlleu, Vic i la Trona (Sant Hipòlit de Voltregà), els gavians van deixar d'aparèixer a la Plana de Vic en grans quantitats, i probablement van buscar molts d'ells els recursos vora els cursos d'aigua o tornant al mar. Ja fa tres o quatre anys que no s'observen els grans estols de gavians argentats sobre de les escombraries, que en ocasions havien superat els 1.500 individus, concretament a l'abocador de Manlleu (J. Baucells, obs. pers. 1990). Tot i això és freqüent observar grups grans de gavians especialment vora el curs del riu Ter i a l'abocador comarcal d'Orís, però els estols no superen els 300-400 individus.

Tot i aquesta davallada dels individus a la comarca, sobretot dels individus no reproductors, encara hi ha una altra població resident de gavians argentats, menys nombrosa que anys enrere, i més sedimentada als llocs on troba aliment. Així, és des de l'any 1993 que una població fixa de gavians resideix a la ciutat de Vic, passant-hi fins i tot la nit, fet que no havia estat observat mai ja que els grans estols que s'alimentaven a la Plana de Vic anaven sempre a dormir als pantans de Sau i Susqueda (Aymerich *et al.*, 1990). Només els que criaven a Manlleu i Roda de Ter passaven la nit a les teulades de les cases o a la vorera del riu. Actualment

---

6. Les primeres cites de cria del gavià argentat a la comarca van ser fetes per J. Mas i J. Caballeria a la ribera del riu Ter, vora Manlleu. El gavià va escollir per nidificar els marges rocallosos de la vorera del riu i les plataformes amb herba vora l'aigua. L'any 1984 van ser trobats tres nius, però no es descarta la possibilitat que l'any anterior ja es reproduïssin en aquell indret. Posteriorment, els indrets ocupats de manera aïllada pel gavià argentat als principis de la seva expansió reproductiva, han esdevingut colònies petites de fins a una vintena de nius. Un exemple clar n'és la colònia reproductora d'Espadamala (Torelló).

Adult de gavià argentat al casc urbà de Vic.

Fotografia: Carles Martorell

molts dels gavians que habiten a la ciutat troben el menjar dins d'ella o en els camps, horts, voreres de rius, fàbriques i granges, propers a la ciutat. També és observat més freqüentment en indrets on era molt poc freqüent, com ara petites basses i pantans d'arreu de la comarca. Com a exemple de localitats on el gavià hi és pràcticament resident però no reproductor es poden citar basses i pantans dels termes de Taradell, el Brull, Balenyà, Olost de Lluçanès i Sant Bartomeu del Grau. Últimament és observat amb freqüència buscant menjar a les basses col·lectores de purins que hi ha vora les granges de la Plana.

Ja a l'hivern de la temporada 1992-1993, quan va ser observat per primera vegada un estol d'unes desenes d'individus de gavians dormint a la ciutat de Vic, en els edificis més alts del nucli antic, ja es va pensar que hi havia la possibilitat que s'hi reproduïssin, ja que es va poder comprovar la presència de recursos alimentaris per aquests ocells dins la pròpia ciutat. Així, els gavians van ser observats alimentant-se de restes de menjar que anaven a buscar als carrers i a les zones descampades de dins la ciutat (un individu, per exemple, va ser vist agafant un tros d'entrepà del terra al carrer dels Argenters). També ha estat comprovat força vegades, sobretot a la ciutat de Barcelona, la depredació dels gavians sobre els coloms petits i adults. Aquest fenomen també s'ha comprovat a la ciutat de Vic, durant l'any 1996. En el centre de la ciutat, on els coloms són molt abundants, els gavians prenen sobre ells i se'ls mengen. No se sap massa encara fins a quin punt aquesta és una font d'aliment habitual o majoritària.

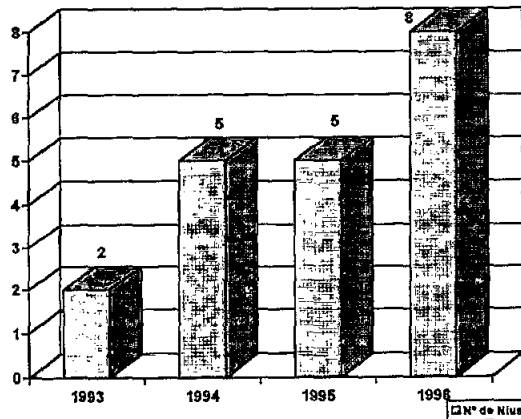
No per sorpresa, durant la primavera de l'any 1993 membres del Grup d'Anellament de Calldetenes-Osona, que controlaven periòdicament els moviments dels gavians a Vic, van trobar els dos primers nius, que es creu van ser les dues primeres nidificacions de l'espècie a la ciutat. Els nius estaven emplaçats en dos edificis alts pròxims a la plaça Major de Vic. Dos posteriors controls dels gavians

durant aquella primavera de 1993 des del campanar del Carme i des d'un edifici del carrer Sant Just, va poder assegurar que en aquella àrea no hi havia cap més niu. La detecció de les parelles reproductores és força fàcil i segura ja que els adults defensen el seu niu amb valentia i espectacularitat quan veuen gent vora d'ell. Aquell any només va quedar el dubte de si van reproduir-se a la teulada del col·legi de L'Escorial, ja que hi havia diversos individus que constantment eren observats en aquell edifici. L'any següent ja es van controlar els polls en aquell indret.

Fins a l'actualitat la nidificació del gavià argentat a la ciutat de Vic no ha experimentat un augment molt significatiu, però sí que ha augmentat la presència d'adults durant tot l'any, i per tant és d'esperar que en els pròxims anys intentin de reproduir-se més parelles a les teulades de la ciutat. La presència dels gavians a la ciutat no ha estat gens ben rebuda per la gent, que veu com aquests ocells els embruten les teulades, els celoberts i els edificis i monuments. Un factor que potser ha impedit la instal·lació de molts més nius des de l'any 1993 ha estat el rebuig d'aquests ocells per part dels habitants del casc antic, que han molestat aquests ocells la nit per fer-los marxar, i sembla ser que també els han intentat enverinar. Aquesta solució no és gens recomanable ja que, a més de no solucionar el problema dels gavians, pot causar mal a la natura i a les persones.

L'evolució de la població de gavians nidificants a la ciutat de Vic es veu representada en la gràfica següent (els números indiquen el nombre mínim de nius censats; creiem que aquestes quantitats són força exactes ja que els nius són força conspicus i fàcils de localitzar').

Gràfica 1. Evolució de la població nidificant de gavià argentat a la ciutat de Vic.

7. Com que es tracta d'una espècie bastant agressiva, ataca qualsevol animal que entra al seu territori, incloent-hi l'home, i també escomet el poll d'un niu proper, que fins i tot arriba a matar per menjar-se'ls. Aquesta actitud és la principal causa de mortalitat en les colònies denses. En el cas dels controls fets a la

L'evolució general de la població de gavià argentat a la ciutat de Vic és de preveure que augmenti els propers anys, però de manera poc espectacular, ja que la població d'aquesta espècie a la comarca d'Osona s'ha vist força frenada per la clausura dels principals abocadors lliures. Actualment els principals recursos del gavià argentat es troben als camps de conreu i a les ciutats, i per això la seva presència a Vic no es va donar amb regularitat fins a l'any 1993, ja que llavors els seus recursos estaven centrats en els abocadors i la població de gavians residents a Osona criava a la ribera del riu Ter en força quantitat, però constava d'una quantitat molt elevada d'exemplars no reproductors (que superaven els tres milers), que s'alimentaven als abocadors i dormien als embassaments de Sau i Susqueda.

Cal dir que el problema de l'expansió dels gavians per les ciutats ha arribat a nivells molt espectaculars i a la vegada preocupants en el cas de Barcelona i ciutats properes. Allí, les poblacions són molt més grans que les de l'interior i a la vegada impossibles de foragitar, ja que tenen el mar, el seu principal i original hàbitat, al costat. El control de les poblacions mitjançant la destrucció d'ous a les colònies de cria (punxant-los perquè els ous no neixin i els adults segueixin), sembla que ha frenat una explosió demogràfica exagerada, però no ha impedit la instal·lació de colònies de cria a les ciutats, molt més difícils de controlar perquè els nius es troben disseminats en gran quantitat d'edificis. A més dels gavians, altres espècies han estat motiu de preocupació per part de l'home degut a l'augment desmesurat de les seves poblacions. Els exemples més clars a les terres catalanes en són l'estornell negre (*Sturnus unicolor*), l'estornell vulgar (*Sturnus vulgaris*), la cotorra argentina (*Miopsitta monachus*) i la garsa (*Pica pica*).*

BIBLIOGRAFIA:

- AYMERICH, J. *et al.*, *Els Ocells d'Osona*, Ed. Lynx, 1990.
 CARRERA, E., *Gavines*, Cyan Edicions, 1987.
 HARRISON, C., *Guía de campo de los nidos, huevos y polluelos de las aves de España y de Europa*, Omega, 1983.
 MUNTANER, J. *et. al.*, *Atlas dels ocells nidificants a Catalunya i Andorra*, Ketres Editora, 1983.
 PERRINS, C., *Birds of Britain and Europe*, Collins, 1987.
 READE, W., & HOSKING, E., *Nesting Birds. Eggs and fledglings in colour*, Blandford Press, 1978.
 SAUER, F., *Aves acuáticas*, Ed. Blume, 1984.

---

ciutat de Vic, les parelles reproductores, en cas que no se'ls pugui veure directament el niu des d'un edifici alt de la ciutat, es localitzen pels vols de defensa del niu enfront d'altres gavians, i sobretot pel seu típic crit d'alarma durant l'època de cria, un curiós «bec-bec-bec».

* El nostre sincer agraïment als membres del Grup d'Anellament Calldetenes-Osona, en especial a Ramon Pou, pel recolzament que ens han donat, tant en la feina de camp com en la revisió del text.